

FREIGHT FORWARDER

(Taşıma İşleri Komisyoncusu)

Hukuki Mahiyeti ve Bu Konudaki Yargıtay Kararlarının
Değerlendirilmesi

Av. Muhittin DOĞRUCU

07.07.2006

Galatasaray Üniversitesi
(Deniz Hukuku Derneği Sempozyumu)

İstanbul
2006

FORWARDER

GİRİŞ

Karayolu, demiryolu, havayolu ve deniz taşımacılığı ile ilgili çevrelerde ve hukukçular arasında sıkça Forwarder, Freight Forwarder veya Lojistik tabirlerinin kullanıldığını ve bu kullanımda sözü edilen kavramlara farklı anlamlar yüklendiği gözlenmektedir. Başka bir ifade ile, uygulamada taşıma ve yük hareketleri ile ilgili bazı iş ve işlemleri yapanlara "forwarder" denilmektedir. Fakat, hukukumuzda "Freight Forwarding" işinin ne olduğu bir hukuki eylem olarak tanımlanmış değildir. Kanun ve diğer mevzuatta yer almadığı gibi yargı kararları ve Yargıtay içtihatlarında da şu ana kadar tespit edemedik.

Ancak, tam adıyla anılmasa bile fiili olarak uygulamada bu iş ve işlemler yapılmakta olduğundan, başka bir ad altında ve başka biçimlerde de olsa bu ilişkiler çeşitli ihtilaflara da konu olmakta ve yargıya intikal etmektedir. Gelişmekte olan bir iş alanı olması nedeniyle bundan sonra da bu ihtilafların artarak yargıya intikal edeceği anlaşılmaktadır.

İşte bu nedenle çalışmamızda, bu iş ve işlemlerin hukuki mahiyeti hukuki sorumluluklarının çerçevesi anlatılmaya çalışılacaktır.

A - TANIM

Kısa Tanım :

Forwarder'in yaptığı iş veya Freight Forwarding;

- Eşyanın taşınmasının sağlanması ve bununla ilgili düzenlemelerin yapılmasını ifade eder.
- Kısaca Forwarder; kendisine ait (gemi, uçak, kamyon) gibi bir taşıma aracı olmayan; fakat taşıma işlerinde müşterilerine aracılık eden ve lojistik hizmet veren firmadır.

Bu, Türkçe olmayan bir adlandırmadır. Fakat Türkçe'de de bu işi yapanlar Forwarder veya Lojistik firması olarak isimlendirilmektedir.

Daha geniş olarak tanımı:

Malların bir noktadan diğer bir noktaya taşınmasını sağlayan, bunun için deniz, karayolu, demiryolu veya havayolundan birini veya bir kaçını kombine olarak

kullanan, yüklerin gruplandırılması, yükün depolanması, gümrükleme, paketleme, dağıtım gibi işlemleri de yapan ve bunların organizasyonunu gerçekleştiren şirketlere **Freight Forwarder** denir.

Deniz yoluyla yapılan taşımalarla ilgili bir tanım:

Forwarder şirketi, gemide ihraç yükü için yer ayırtmak, yükleme için gerekli düzenlemeleri yapma, ihracatla ilgili belgelerin düzenlenmesi ve elden geçirilmesi, gümrük işlemlerinin yapılması, ithal olarak gelen malların alıcısına teslimi işlemlerinin organizasyonu gibi işlemleri yapan firmalardır.

Görüldüğü gibi, forwarderlar lojistik hizmet vermektedirler. Forwarder' i diğer taşıma şirketlerinden ayıran en önemli özelliğin, kendi taşıma aracı olmadan taşımayı organize etmesidir ve müşterilerine lojistik hizmet, servis vermesidir diye biliriz.

Günümüzde “ komisyoncu”, “nakliyecisi” firmaları ve bu kavramların yerini modern anlamda lojistik hizmet üreten firmalar ve “**lojistik**” kavramı almıştır. Çünkü uluslararası ticarete taraflar yani ithalatçı ve ihracatçılar, bu konuda organize olmuş şirketlerden lojistik hizmet almayı tercih etmektedirler. Bunlar da forwarder ve lojistik şirketleridir.

Hukumumuzda Forwarder veya Freight Forwarding hizmetinin bir tanımı ve hukuki yapısını belirleyen bir kural yoktur. Mahkeme kararları ve Yargıtay içtihatlarında da hukuki yapısıyla açıkça yer almamıştır. Bunun sebebi, Forwarder'in yaptığı sözleşmeye göre taşıyan, komisyoncu, acente, tellal gibi geniş bir yelpazede yer alma olasılığı olabilir.

Bir hukuki çerçeveye oturtmak için olsa gerek, forwarder firmaları kendilerini en yakın buldukları tacir kişi olarak “**Taşıma İşleri Komisyoncusu**” kategorisine sokmaktadırlar.

Nitekim, kısa adı **UTİKAD** olan **Uluslararası Taşımacılık ve Lojistik Hizmet Üretenleri Derneği**, (ki bu dernek Freight Forwarder tabirini kullanarak İngilizce adını, “**International Freight Forwarders Association of Turkey**” olarak kullanmaktadır) web sitesinde, Türkiye’de ve uluslararası alanda kara, hava, deniz, demiryolu, kombine taşımacılık ile lojistik hizmetler üreterek taşıma organizasyonunu üstlenen 300’den fazla firmayı aynı çatı altında toplayan bir sivil toplum örgütü olduğunu belirtmekte ve :

- Üyelerinin büyük bir bölümünün faaliyet alanı olarak, Türk Ticaret Kanunu’nun 808-815. maddelerinde yer alan “**taşıma işleri komisyoncuları ve acenteleri** ” olduğunu,

- Sektörün yaşadığı gelişme ve değişimlerle birlikte son yıllarda bu meslek grubu uluslararası alanda **Freight Forwarder**, Türkiye’de ise **Taşıma İşleri Organizatörlüğü** olarak anılmaya başlandığını bildirmektedir.

(Karayolu Taşıma Yönetmeliği’nde **Taşıma İşleri Organizatörlüğü** tabirine yer verilmiş ve tanımı yapılmıştır)

Ancak, ileride yapılacak açıklamalardan anlaşılacağı üzere taşıma işleri komisyoncusu ile freight forwarder aynı şeyler değildir, tam olarak örtüşmemektedir.

Freight Forwarder bazı yazarlarca “**Sevkiyatçı**” olarak da adlandırılmaktadır. (Örneğin, Murat Yarkın “Deniz Taşımacılığında Yük Sevkiyatı (Forwarderlik) İşlemleri” Yüksek Lisans Tezi Aralık 2005)

Bazı yazarlar da kanaatimizce sözlük anlamına ve yaptığı işlere göre daha doğru bir adlandırma ile “**Navlun Komisyoncusu**” demektedir (Örneğin, A.Kürşat Tangün, Navlun Komisyoncusu, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2000).

Bana öyle geliyor ki, “**Taşıma İşleri Organizatörlüğü**” tabiri daha çok kara taşıması veya karma taşımalar için, “**Navlun Komisyoncusu**” tabiri ise daha çok **deniz taşıması** için kullanılıyor veya böyle bir eğilim var.

Yurt dışında **Forwardering Agent** diye anılan “Gönderen yük acentesi” olarak adlandırılabilir firmalar da vardır;

Bunlar, gönderen adına taşıma işlemlerini yaptıran kimse ya da firmalardır. Taşınacak yük için gemide yer ayırtmak, taşımaya ilişkin her türlü belgeyi düzenlemek ve yükün gümrük işlemlerini yapmak bu acentenin görevleri arasındadır. (Deniz Hukuku, G. Aybay, İstanbul 1998 ,s.1151)

Taşıma işi yapmak isteyen fakat gemi, uçak, tren gibi araçlara sahip olmayan nakliyat firmaları olabileceği doğaldır. Taşıtılabacak yükü olan ve nakil vasıtası bulunmayan firmalar ile buna karşılık gemi, uçak, kara taşıma araçları sahibi olup, bunlara yük arayan firmaların da varlığı malumdur.

İşte bu nedenle yük veren firmalar ve taşıyıcılar arasında taşıma organizasyonları oluşturan şirketler oluşmuştur. Bu firmalar, buldukları yükleri taşıyacak araçlarda birleştirmekteler. Bu da kademeli ilişkiler oluşturmaktadır. Hatta bu firmaların birbirleri ile olan ilişkileri o kadar karmaşık hale gelmektedir ki meslekten olmayan insanların bu ilişkileri anlaması, ilişkiler zincirini kurması bile güçleşmektedir. Hakimler de bu ilişki zincirini kurup anlamada zorlanınca bizim (avukatların) işimiz güçleşmektedir.

B – UNSURLARI

Yukarıda yapılan tanımlamaların da yardımı ile Forwarder’ in görev unsurlarını şöyle sıralayabiliriz:

1- Bir Müşteriyi (Müvekkili) Temsilen Taşıma İşini Organize Eder, Taşıyanla Sözleşme Yapar:

Forwarder’ in bu faaliyeti bizim hukukumuzdaki taşıma işleri komisyoncusu faaliyeti ile benzerlik gösterir. Bildiğiniz gibi, **TTK. Madde 808’ e göre**; “**Ücret mukabilinde kendi namına ve bir müvekkil hesabına eşya taşımayı sanat ittihaz etmiş olan kimseye taşıma işleri komisyoncusu denir.**”

Taşıma İşleri Komisyoncusu TTK Tasarısında “**Taşıma İşleri Yüklenicisi**” adıyla 917 m.de aynı özelliklerle yer almaktadır.

Taşıma işleri komisyoncusu, kendi adına ve müvekkili hesabına eşya **taşıtmayı** taahhüt eder. Taşımayı bizzat yapmayı üstüne almaz. Yani taşıyan değildir. Başka bir ifade ile **eşya taşımayı değil, eşyayı taşıtmayı taahhüt eder**. Ancak, taşımayı da kendi araçları ile yaparak taşıyan/taşıyıcı olması da mümkündür.

Normal olarak taşıma işleri komisyoncusunun müvekkili olan gönderen ile aralarında **komisyon sözleşmesi** vardır. Komisyoncu ile taşıyan arasındaki ilişki ise **taşıma sözleşmesine** dayalı bir ilişkidir. Komisyoncu ile gönderilen arasında bir sözleşmesel ilişki yoktur. Örneğin gönderilen, yükün teslimini komisyoncudan isteyemez.

Fakat;

- taşıma işleri komisyoncusu taşımayı **kendisi yaptığında**,
- veya kendi yerine geçen taşıyıcılar marifetiyle yaptığında,
- taşıma senedini **imzaladığında**
- veyahut kendisi ile müvekkili (gönderen) arasında taşıma ücreti ve bütün masrafları kapsayan bir meblağ kararlaştırıldığında,

(TTK 814/II) hükmüne göre **taşıyan sayılmaktadır**.

Forwarderin yaptığı da, **taşıma ve taşımaya bağlı diğer hizmetlerin** gerçekleşmesi için gerekli organizasyonu yapmak; bu hizmetleri yapacak olanları seçmek, müvekkili temsilen bunlarla sözleşme yapmaktır. **Ancak taşıma işleri komisyoncusu gibi bu sözleşmeleri kendi adına ve müvekkili hesabına yapma mecburiyeti yoktur. Bu sözleşmeleri müvekkili adına ve hesabına yapabilir.**

Forwarder' in borcu, üçüncü şahıs olan **taşıyanı seçmek ve onunla taşıma sözleşmesi** yapmaktır.

Burada tıpkı Taşıma İşleri Komisyoncusu gibi müvekkili temsilen hareket eder. Yani, forwarder ile müvekkil arasındaki ilişkiler **navlun komisyonculuğu** sözleşmesine, müvekkil ile taşıyan arasındaki ilişkiler ise **taşıma sözleşmesine** tabidir.

Deniz taşımasında Forwarder bazen **yükleten** (shipper) olarak görülmektedir. Yükleten, mevcut bir navlun sözleşmesine dayanarak yükü taşıyana veya temsilcisine veyahut doğrudan doğruya gemiye teslim eden kimsedir. Yükleten bizzat taşıtan olabileceği gibi üçüncü bir şahıs (TTK.1038) da olabilir. Taşıtan ile yükleten ayrı ayrı şahıslar olduğu zaman, bunların arasındaki iç münasebet vekalet veya komisyon sözleşmesi olabilir. Bu nedenle Forwarder yükleten olabilmektedir.

2- İşini Ücret Karşılığı Yapar:

Forwarderlık işi de tıpkı taşıma işleri komisyonculuğu gibi ücret karşılığında yapılır. Yapılan işin gereği olarak ücret önemli bir unsurdur. Forwarder'ın ücreti

çoğunlukla bir komisyon şeklindedir. Bazen önceden belirlenmiş sabit ücretler de söz konusu olabilir.

3 – Forwarderlik İşinde Süreklilik Vardır:

Normal olarak Forwarderlik işi arızı olarak değil, sürekli olarak yapılmaktadır. Fakat devamlılık unsuru Forwarderliğin geçerlilik şartı değildir. Yani böyle bir işi ilk ve son defa yapan kişinin de yaptığı sözleşme geçerlidir. Ancak o kişi veya firma herhalde ticari anlamda Forwarder olarak anılmaz. Süreklilik bu tip bir faaliyetin doğal sonucudur, geçerlik şartı değildir.

4- Forwarder Aynı Taşımada Başka Forwarderleri Görevlendirebilir:

Özellikle uluslararası taşımaların organizasyonunda Forwarder'ın yüklendiği edimlerin yerine getirilmesini başka bir navlun komisyoncusuna devrettiği sıkça görülmektedir. Bu devir normal, yani teamüle uygun sayılmaktadır. Bazen bir taşımada bir kaç tane navlun komisyoncusu olabilmektedir.

C – KONUSU ve HUKUKİ NİTELİĞİ

Forwarder'ın borcu, yani sözleşmenin konusu; taşıma ve bununla ilgili diğer hizmetlerin yerine getirilmesi için gereken düzenleme ve organizasyonu yapmak, bu hizmetleri gerçekleştirecek olanlarla müvekkili temsilen sözleşme yapmaktır.

Forwarder işini yaparken müvekkilin talimatına uymak zorundadır. Ancak bu, hizmet sözleşmesindeki gibi bağımlılık unsurunu taşıyan bir ilişki değildir. Daha çok vekalet sözleşmesindeki gibi nisbi bir bağımlılık ve daha çok iş birliği ve organizasyon çerçevesinde bir özen borcunu ifade eder. Forwarder özen gösterme borcu altındadır.

Özen borcu, forwarderlık sözleşmesinin önemli bir unsurudur ve sorumluluğu genellikle bu ilkeye dayandırılmaktadır. Bu nedenle konu üzerinde biraz durmamız yararlı olacaktır:

Yukarıda belirttiğimiz gibi, Forwarder'ın hukukumuzda tanımı yapılmamıştır. Kanunlarda yer almamaktadır.

Ancak, Forwarder'ın yaptığı sözleşme ile bir **iş görme borcu** altına girdiği kuşkusuzdur.

Borçlar Kanunumuzda forwarderlık sözleşmesine yakın düşen iş görme sözleşmeleri; **hizmet, istisna** ve **vekalet** sözleşmeleridir.

Hizmet Sözleşmesinde (BK.313) işçi, belli veya belli olmayan bir zamanda hizmet görmeyi, iş sahibi de ona bir ücret ödemeyi taahhüt ederler. Bizim hukukumuzda işçi, işverenin emir ve talimatı altındadır. Yani ona bağımlıdır. Bu yönüyle forwarderdan ayrılır.

İstisna Sözleşmesinde, maddi bir varlığı bulunan, devir ve teslimi mümkün olan bir eserin meydana getirilmesi söz konusudur. Forwarderlıkta bu yoktur.

Vekalet Sözleşmesi (BK.386) ile vekil, bir işin idaresini veya bir hizmetin ifasını üstlenir. Ücret, sözleşmenin bir unsuru değildir. Ancak sözleşmede şart edilmişse veya teamül varsa ücrete hak kazanır. Oysa forwarder'ın ücret karşılığında iş görmesi teamüldendir.

Ancak, BK. 386. m. nin II. fıkrasında “ **Diğer akitler hakkındaki kanuni hükümlere tabi olmayan işlerde dahi, vekâlet hükümleri cari olur.**” denilmektedir. Yani, diğer iş görme sözleşmelerine girmeyen iş görme ilişkilerinde **vekâlet hükümlerinin uygulanması** gerekmektedir.

Forwarderlık ilişkisinde karşılıklı güven unsuru ve özen borcu önemli olup, tarafların her zaman bu ilişkiye son verme imkanı mevcut bulunduğundan **vekalet sözleşmesine benzemektedir**. Yukarıda zikredilen hüküm nedeniyle yaptığı işe denk düşmesi veyahut yapılan işin başkaca bir sözleşme hükmüne girmemesi halinde forwarderlık ilişkisine vekalet sözleşmesi hükümlerinin uygulanması mümkün olabilir.

O halde, **forwarderlık sözleşmesi, hukuki niteliği itibariyle, içinde başka sözleşmelerden unsurlar taşıyan, genel olarak vekalet hükümlerine tabi bir iş görme sözleşmesi niteliğindedir.**

D - ÇALIŞMA ŞEKİLLERİ

Forwarder şirketleri dünyanın her yerinde taşıyıcılardan aldıkları taşıma servislerini, üzerine kendi kazançlarını koyarak yükleyicilere, ihracatçılara, müşterilere veren hizmet şirketleridir.

Bu şirketlerinin en önemli özellikleri çoklu taşıma seçeneklerini çok iyi yapabilen organizatör firma olmalarıdır. Gemi, tır, tren ve uçak ya da birbiri ardına birden fazla taşıma biçimini kullanarak kombine taşımaları gerçekleştirirler. Ayrıca özel taşımalar için gerekli servisi çoğu kez ancak forwarder şirketleri verebilir.

Örneğin, özel bir yük için gerekli tank veya konteyneri temin etmek, kara yoluyla yapılacak ağır taşımalar için gerekirse özel bir taşıma aracını bulmak, gerekli donanımı sağlamak bu yüklerin aktarılmasını, gemiye yüklenip boşaltılmasını sağlamak, bunun için birden fazla nakliyeciyi, tahmil tahliyeci, ağır taşıma nakliyecisini kullanmak, bu çalışmalarını koordineli bir şekilde yürütmek, ancak bu işler için organize olmuş bir firma tarafından sağlanabilir. Bu özel hizmetleri, başına ilk defa gelen veya çalışma alanı başka olan iş sahibi değil, bu konuda organize olmuş, uzman bir forwarder'ın yapmasının daha yararlı olacağı tabiidir.

Forwarderların yaptığı iş ve verdikleri lojistik hizmetni basit bir örnekle şöyle açıklayabiliriz:

Bir firma Almanya'dan bir makine ithal edecektir.

Bu makineyi, Almanya'daki ihracatçının fabrikasından aldırıp, İstanbul'da kendi depolarına kadar taşıtmak istemektedir. Bu işlemleri ya kendisi yapacak veyahut bu işler için profesyonel anlamda lojistik hizmet üreten bir forwarder şirketi ile anlaşacaktır. İşlerin daha iyi yürümesi için doğal olarak bu ikinci şekli tercih etmek zorundadır.

Forwarder firması :

1. Malları Almanya'da ithalatçının fabrikasından alma,
2. Oradaki iç taşımayı (limana, ya da havaalanına kadar) gerçekleştirme,
3. Gümrük işlemlerini tamamlayıp, gemiye (veya uçağa) yükleme,
4. Türkiye'ye kadar taşıma,
5. Giriş gümrük işlemlerini tamamlama,
6. Müşterinin İstanbul'da ki deposuna kadar malzemeyi teslim etme,
7. Sigortalama

İşlemlerinin organizasyonunu yapacaktır. (Bkz. maritimeclub.com internet sitesi)

İşte bütün bu işlemler lojistik bir hizmettir ve günümüzde bu işleri forwarder şirketleri yapmaktadırlar.

Yukarıda verilen örnekteki hizmetlerin bir kısmı müşterinin isteğine göre verilmeyebileceği gibi, verilen hizmetlere eklemeler de yapılabilir.

Örneğin, ithalatçı, ihracatçı ile anlaşmış ve malların gemiye (uçağa) kadar yükleme işi ihracatçı tarafından yapılıyor olabilir. Bu durumda forwarder diğer görevleri yerine getirir.

Ya da müşteri, gümrük işlemlerini kendi gümrük komisyonsusuna yaptırıp, gümrükten, deposuna kadar olan iç taşımayı da kendisi yüklenmek isteyebilir.

Ya da müşteri yukarıdaki hizmetlere ek olarak forwarderden başka taleplerde bulunabilir. Örneğin, malzemeyi bir süre forwarderin deposunda saklayıp belirli bir süre sonra teslim almak isteyebilir. **Bütün bu hizmetler paket halinde ya da tek tek müşteriye sunulur, müşteri arzu ettiği hizmeti satın alır.**

Forwarderlar, taşıyıcılar ile yük sahibi ve acenteler arasında iş alışverişi ve taşıma organizasyonu sağlayan bir nevi taşıma organizatörleri olduklarından, piyasada yük bulmak ve taşınacak malların en uygun şekilde taşınabilmesi için kara, hava, deniz kombinasyonu oluşturmak ve bütün taşıyıcı şirketlerle gerektiğinde yük paylaşımı yapmak zorundadırlar. Kısaca **forwarderlar, araca yük, yüke araç bulan kişilerdir.**

E – DİĞER İLİŞKİLERLE KARŞILAŞTIRILMASI

Yukarıda, forwarderların yaptığı işlerle ilgili açıklamalardan da anlaşıldığı üzere; taşımada üstlendikleri role göre;

- Taşıyan (Kiracı),
- Acente, temsilci,
- Broker, aracı, komisyoncu, (tellal, simsar)

gibi bir görüntü arzettikleri görülmektedir.

Bu pozisyonların her birisinin hukuki sorumluluk açısından farklı yönleri bulunduğundan, forwarder kavramının bu kavramlarla daha yakından karşılaştırılması gerekmektedir:

1- Forwarder ve Taşıma İşleri Komisyoncusu:

Türkiye’de forwarderlar ve onların UTİKAD gibi meslek kuruluşları, muhtemelen kanun ve mevzutta bir adı ve tanımı bulunmadığı için kendilerini **Taşıma İşleri Komisyoncusu** olarak tanımlamaktadırlar. Yakın zamanda ise bu tabir yerine **Taşıma İşleri Organizatörü** kullanılmaya başlanmıştır.

Yukarıda da yer verildiği üzere Türk Ticaret Kanunumuzda (M.808) Taşıma işleri komisyoncusu “**Ücret mukabilinde kendi namına ve bir müvekkil hesabına eşya taşıtmayı sanat ittihaz etmiş olan kimseye taşıma işleri komisyoncusu denir**” şeklinde tanımlanmıştır. Yani, taşıma işleri komisyoncusu, kendi adına ve müvekkili hesabına eşya taşıtmayı taahhüt eder. Taşımayı bizzat yapmayı üstüne almaz. Taşıyan değildir. Başka bir ifade ile **eşya taşımayı değil, eşyayı taşıtmayı taahhüt eder**. Tabii ki taşımayı kendi araçları ile de yapabilir. **Taşımayı kendi araçları ile yaparak taşıyan/taşıyıcı olması da mümkündür.**

Forwarder ise Taşıma İşleri Komisyoncusunun yaptığı bütün işleri ve yukarıda sayılan başkaca lojistik hizmetleri yerine getirmekle Taşıma İşleri Komisyoncusundan daha geniş bir alanda faaliyet gösterir. Bu yönüyle ondan ayrılır.

TTK Tasarısında Taşıma İşleri Komisyoncusu, “**Taşıma İşleri Yüklenicisi**” adıyla 917. maddede hemen hemen TTK. 808 maddede yer alan aynı niteliklerle şöyle tanımlanmaktadır:

MADDE 917. – (1) Taşıma yükleniciliği sözleşmesi uyarınca yüklenici eşya taşıtmayı üstlenir. Gönderen, kararlaştırılan ücreti ödeme borcu altına girer.

2- Tellallık ve Forwarder :

Taşıyan ve taşıtan olan tarafların birbirlerini bulmaları çoğu zaman zorluk göstermektedir. Bu zorluğu ortadan kaldırmak ve sözleşme yapmalarını sağlamak üzere tellal denilen aracılardan kullanılması zarureti doğmuştur.

Tellallık, genel olarak Borçlar Kanununda ve ayrıca TTK da da Ticaret İşleri Tellallığı olarak düzenlenmiştir.

a) TTK da Tellallık (Simsarlık):

TTK da taşıma işleri ile ilgili aracılık faaliyeti, yukarıda yer verilen taşıma işleri komisyonculuğu ile ilgili olarak **808. madde** ve devamında yer alan hükümler çerçevesinde yer verilmiş, taşıma ile ilgili olarak ayrıca tellallık (simsarlık) düzenlenmemiştir. 100. madde ve devamında **Ticaret İşleri Tellallığı** olarak düzenlenmiştir.

Oysa özellikle **Brokerlik** pek başvurulan bir aracılık olmakla deniz ticaretinde sık kullanılmaktadır. Brokerlik, tellallık ile ilgili hükümlere tabi tutulmaktadır.

TTK da Ticaret İşleri Tellallığı şöyle tanımlanmıştır:

Madde : 100 Taraflardan hiçbirine ticari mümessil, ticari vekil, satış memuru veya müstahdem yahut acente gibi bir sıfatla daimi bir surette bağlı olmaksızın, ücret karşılığında, ticari işlere müteallik **mukavelelerin akdi hususunda taraflar arasında aracılık yapmayı meslek edinen** kimseye tellâl denir.

TTK Tasarısında bu maddeye denk gelen bir hüküm tarafımızdan tespit edilememiştir.yoktur.

b) Borçlar Kanununda :

Borçlar Kanunumuzda tellallık (simsarlık) tanımı şu şekilde yer almıştır:

Madde 404 – Tellallık, bir akittir ki onunla tellal, ücret mukabilinde bir akdin yapılması imkanını hazırlamağa veya akdin icrasına tavassut etmeğe memur edilir. Tellallık hakkında, umumi surette vekalet hükümleri caridir.

Demek ki BK.da Tellal, kısaca iki tarafı bir araya getirir, sözleşme yapma olanaklarını hazırlar. Arızı olarak da yapılabilir. Yaptığı hazırlık ve çalışma sözleşmenin yapılması ile sonuçlanınca ücrete hak kazanır.

TTK.da düzenlenen tellallık ise ticaret işleri tellallığıdır. Aracılık faaliyetini meslek halinde, devamlı şekilde yapılmasını öngörmektedir. BK.da meslek edinme şartı yok iken, TTK da meslek edinme şartı vardır.

Ticaret işleri tellalı, tacirin bağımsız bir yardımcısıdır.

4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanununda Taşıma İşleri Tellallığı' na yer verilmemiştir. (Bu konuda ayrıntılı bir çalışma, Doç. Dr. Ahmet Battal tarafından 24 Aralık 2004 tarihli XX nci "Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu" na bir bildiri olarak sunulmuş ve basılan kitapçıkta yer almaktadır)

Tellal (simsar) tarafları bir araya getirir, karşılaştırır. Sözleşme yapma safhasına da katılabilir. Sözleşme taslağı hazırlayabilir. Ancak temsil yetkisi yoktur. **Yani, özel olarak yetkilendirilmedikçe tellal, taraflardan birini temsilen sözleşme yapamaz, bedeli tahsil edemez, malları teslim alamaz.**

İşte bu, tellal ile forwarder arasındaki en önemli farktır.

Forwarder temsil yetkisine sahiptir.Tellal değildir.

Forwarderin en önemli borcu, taşıma ile ilgili hizmetlerin sağlanması için müvekkili temsilen bu hizmetleri yapacaklarla sözleşme yapmaktır.

Bu sözleşmeleri, müvekkili adına ve hesabına yapabileceği gibi, kendi adına ve müvekkili hesabına da yapabilir.

3- Acentelik ve Forwarderlık:

TTK. nun 116. maddesinde acentelik şöyle tanımlanmaktadır :

Ticari mümessil, ticari vekil, satış memuru veya müstahdem gibi tabi bir sıfatı olmaksızın bir mukaveleye dayanarak muayyen bir yer veya bölge içinde daimi bir surette ticari bir işletmeyi ilgilendiren akitlerde aracılık etmeyi veya bunları o işletme adına yapmayı meslek edinen kimseye acente denir.

Bu fasılda hüküm bulunmayan hallerde aracılık eden acenteler hakkında tellallık hükümleri, akit yapan acenteler hakkında komisyon hükümleri ve bunlarda da hüküm bulunmayan hallerde vekâlet hükümleri tatbik olunur.

TTK. Tasarısında da madde 102 ile TTK la örtüşen bir tanım getirilmektedir:

MADDE 102. – (1) Ticarî mümessil, ticarî vekil, satış memuru veya işletmenin çalışanı gibi bağlı bir sıfatı olmaksızın, bir sözleşmeye dayanarak, belirli bir yer veya bölge içinde sürekli olarak ticarî bir işletmeyi ilgilendiren sözleşmelerde aracılık etmeyi veya bunları o tacir adına yapmayı meslek edinen kimseye acente denir.

(2) Bu Kısımda hüküm bulunmayan hallerde aracılık eden acentelere Borçlar Kanununun tellâllık hükümleri, sözleşme yapan acentelere komisyon hükümleri ve bunlarda da hüküm bulunmayan hallerde vekâlet hükümleri uygulanır.

4925 s. Karayolu Taşıma Kanununda,

Tanımlar başlıklı 3. maddesinde;

Acente : Ticarî mümessil, ticarî vekil, satış memuru veya müstahdem gibi bağımlı bir sıfatı olmaksızın bir sözleşmeye dayanarak belirli bir yer veya bölge içinde daimî surette bir veya birden fazla taşımacıyı ilgilendiren sözleşmelerde aracılık etmeyi ve onlar adına taşıma sözleşmesi yapmayı meslek edinen kişiyi,

Bu tanımlamalardan varılan sonuç kısaca şöyle özetlenebilir:

Hukukumuzda acentelik, **aracı acentelik** ve **sözleşme yapma yetkisine sahip** acentelik olarak iki türde ve bu işi meslek edinen kimse veya firma tarafında yapılan bir iştir.

Acente tacirin bağımsız bir yardımcısıdır, ancak tacire bağımlı değildir.

Yani; müvekkil, acentenin faaliyet ve çalışma düzeni konusunda talimat vermez Ancak müvekkil, yapılacak sözleşmenin içeriği ve şartları konusunda talimat verebilir. Keza, acentelik sözleşmesi bir şekle tabi değildir ve acente ile müvekkil değişik şartlarda anlaşılabilir. Örneğin, belli bir bölgede faaliyet gösterme şartı karşılıklı anlaşma ile genişletilebilir (TTK.118).

Forwarder ise, müvekkili temsilen hareket edip, müvekkil adına ve hesabına, veyahut kendi adına müvekkil hesabına sözleşme yapar.

Acentelik, **süreklilik** arz eder ve bu işi meslek edinmeyi gerektirir. Forwarderlik sözleşmesinde ise **süreklilik** unsuru bir şart olarak yoktur. Bu unsur ikisini ayıran başlıca önemli bir özelliktir.

Bir uyuşmazlığı çözümlenmede acentelik hükümlerinin (TTK. 116 – 134) yeterli olmadığı hallerde, aracılık yapan acenteye tellallık hükümleri (TTK 100- 115), sözleşme yapan acenteye hakkında ise, komisyon hükümleri (BK.416- 430) uygulanır. Tellallık ve komisyon hükümlerinde de boşluk var ise, uyuşmazlık vekalet hükümlerine göre (BK.386 – 398) çözümlenir (TTK.116/II)

Acentenin çok önemli bir işlevi, TTK 119 m. ye göre, yabancı mahkeme yetkisinin zorluklarını ortadan kaldırmak için acentenin müvekkile izafeten aktif ve pasif dava ehliyetine sahip olmasıdır. Ancak bu şart bir alacağın acenteden tahsiline imkan vermez. Sadece müvekkile izafeden dava edilme imkanı verir.

Öte yandan, acentelik yapmak isteyenler için **belge** alma zorunluluğu getirilmiştir. (Taşımacılık yapmak isteyenler için öngörüldüğü gibi) Belgesi olmayan acentelik yapamayacaktır. **Forwarderlerin de acentelik olarak nitelendirilebilecek hizmetler verebilmesi için bu yetki belgesini alması gerekmektedir.**

4- Taşıyan ve Forwarder :

TTK. nunu;

Madde 762 – Taşıyıcı, ücret mukabilinde yolcu ve eşya (yük) taşıma işlerini üzerine alan kimsedir.” şeklinde taşıyıcıyı tarif etmiştir. Takip eden 763. maddede ise, “Eşya veya yolcu taşımayı arızı olarak taahhüt eden kimse hakkında da bu kısım hükümleri tatbik olunur”. denilmiş, madde 764 te de; “Denizde taşıma işleriyle demir ve havayolları ile taşıma işlerine ve posta idaresine müteallik hususi hükümler mahfuzdur” denilerek deniz, demiryolu ve hava yolunu karayolu taşımasından ayırmıştır.

Bu maddeler kara yolu ile taşımaya ilişkin hükümler olduğundan denizde, hava ve demir yoluyla taşımaya ilişkin hususi hükümler mahfuz tutulmuştur. Yukarıda mahfuz tutulan denizde eşya taşıma ile ilgili **TTK. 1016.** madde ve devamında taşıyanın tarifi verilmemiş ancak hak ve sorumlulukları düzenlenmiştir.

Sayın Rayegan Kender Hocamızın “Deniz Ticareti Hukuku” kitabında ; **“Taşıyan deniz yolu ile yük taşımayı taahhüt eden kimsedir.”** diye tanımlanmıştır. (s.95) ve devamında “ Taşıyan donatan olabileceği gibi, onun başkasının gemisini deniz ticaretinde kullanan kimse, yani gemi işletme müteahhidi olması da mümkündür.” denilmektedir. (R.Kender, E. Çetingil, Deniz Ticareti Hukuku Temel Bilgiler, Genişletilmiş 7. Baskı,İstanbul 2003)

4925 s. Karayolu Taşıma Kanununun “Tanımlar” başlıklı 3. maddesinde taşıyan **“taşımacı”** olarak adlandırılmış ve : **“Taşımacı yetki belgesine sahip olan**

ve kendi nam ve hesabına taşımayı bir ücret karşılığı üstlenen gerçek veya tüzel kişi “ olarak tanımlanmıştır.

Bu tanımlamalardan çıkarılacak sonuç şudur ki, **Forwarder** veya “**Taşıma İşleri Komisyoncusu** veyahut (tasarıdaki) **Taşıma İşleri Yüklenicisi** taşıyan olarak iş yapmak isterse belge almak zorundadır. Yetki belgesine sahip olmak, taşıma sözleşmesi yapabilmenin şartı haline getirilmiştir.

TTK. da Taşıma İşleri komisyoncusunun taşıyan sayıldığı haller aynen forwarder için de geçerlidir:

Forwarder :

- taşımayı kendisi yaptığı,
- veya kendi yerine geçen taşıyıcılar marifetiyle yaptığı,
- taşıma senedini imzaladığında (mesela adına konşimento bastırıp imzalayan forwarderlar gibi)
- veyahut kendisi ile müvekkili (gönderen) arasında taşıma ücreti ve bütün masrafları kapsayan bir meblağ kararlaştırıldığında,
-

(TTK 814/II) hükmüne göre **taşıyan** sayılacaktır.

Bu suretle forwarderin borçlarını ve haklarını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

F- BORÇLARI ve HAKLARI

a) Borçları :

Forwarderlik sözleşmesi yukarıda da belirttiğimiz gibi bir iş görme sözleşmesidir ve bu tip sözleşmelerde hakim unsur olduğu üzere tarafların karşılıklı güvenine dayanır. Forwarder müvekkili (müşteriyi) temsilen, gönderen (yükleten – charterer) veya gönderilen ile taşıyanlar, gümrük yetkilileri, taşıma zincirindeki diğer kişiler arasında bir aracı gibi hareket ederek müvekkilini temsilen bunlarla sözleşmeler yapar.

Demek ki forwarderin borçları kısaca şunlardır ;

- Taşıma şartları, resmi işlemlerle ilgili şartların tespiti,
- Taşıma ve diğer işlemler için sözleşme yapmak,
- Müvekkilin iradesine, onun talimatına ve onun menfaatine hareket etme yükümlülüğü,
- Müvekkile bilgi ve hesap verme yükümlülüğü,
- Sözleşme dolayısıyla aldıklarını müvekkile verme borcu

b) Hakları :

Forwarderlik sözleşmesinde forwarderin başlıca hakları şunlardır:

- Ücret ve masrafları isteme hakkı,

- Sözleşmenin ifası dolayısıyla uğradığı zararları isteme hakkı,
- Alacakları nedeniyle hapis hakkı (Genel olarak TMK 950 ve Taşıma İşleri Komisyoncusu ile ilgili olarak TTK 811)

G – FORWARDERİN HUKUKİ SORUMLULUĞU

Forwarderlik hizmetinde yapılan iş ve işlemlerin niteliğine göre başlıca ikili bir ayırım öne çıkmaktadır. Bu da forwarderin;

- bizzat **sözleşmeci** olarak hareket etmesi
- veyahut **temsilci** olarak hareket etmesi şeklindedir.

Özellikle multimodal taşımalar ve konteyner taşımacılığında forwarderlar, geleneksel temsilci, komisyoncu rolünü oynamazlar. Yüklerin kümelendirilmesi, elleçlenmesi, direkt ve kombine yüklerin ayrıştırılması ve buna göre taşımaların düzenlenmesi hatta depolama ve gümrükleme işlemlerinin yapılması forwarderi aracı – temsilci konumundan uzaklaştırmış, **sözleşmeci taraf** haline getirmiştir.

Böyle bir durumda forwarder **taşıyan** sayılacak ve taşıyanın sorumluluğunu üstlenecektir. **Başka sözleşmelerde de, yaptığı iş hangi sözleşmenin hükümlerine giriyorsa o sözleşmenin tarafı olacaktır.** Örneğin, depolama ve dağıtım işini üstlendiyse, depolama ve dağıtım sözleşmesinin sözleşen tarafı olacaktır.

Daha evvel belirtildiği gibi forwarderlik sözleşmesi kanun tarafından tanımlanmadığı için, forwarderin her somut olayda hukuki pozisyonu değişebilir.

Somut olaydaki yeri; taşıyan, komisyoncu, tellal, acente... vb. hangi hukuki ilişkiye giriyorsa o hukuki ilişkinin hükümlerine tabi olacaktır. Yaptığı iş herhangi bir tip sözleşme ilişkisine girmiyorsa vekalet hükümlerine tabi olacaktır. (BK.386)

Örneğin, bir forwarder şirketi, yurtdışından gelen bir ithal malın taşıyanı, taşıyanı olmayıp sadece alıcıya teslim işlemlerini yapmış olabilir. Burada ancak **“teslim acentesi”** olarak kabul edilmeli ve acentelik ilişkisine tabi tutulmalıdır.

H- KONU İLE İLGİLİ YARGITAY KARARLARI

Yukarıda yapılan açıklamalardan anlaşılacağı üzere, forwarderların sınırları kesin olarak çizilmiş bir sözleşme ilişkisi yoktur. Somut bir olayda üstlendikleri edime göre taşıyan, komisyoncu veya acente gibi sorumlu olmaları mümkündür. Çıkan ihtilaflarda çoğunlukla forwarder tarafı kendisinin komisyoncu, tellal veya acente olduğunu bu nedenle sorumlu örneğin taşımadaki yük ziya veya hasarından sorumlu olmadığını iddia etmekte, yapılan yargılama sonunda taşıyan olarak sorumlu olması gerektiğine mahkeme veya Yargıtay tarafından karar verildiği görülmektedir.

Bu nedenle, konumuzun tamamını anlatmayan, ancak konu ile ilgili örnekler olması bakımından bir adet Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı ile birkaç adet Yargıtay 11. Hukuk Dairesi kararı incelemeye sunulmuştur.

a) Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun E. 1986/11-277 K. 1987/145 T. 11.3.1987 kararında, komisyoncunun özen borcu öne çıkarılmakta ve özetle şu sonuca varılmaktadır:

“... Taşıyıcı sıfatını haiz olmadıkları kabul edilse bile taşıma işlerinde oynadıkları rol icabı taşıma işleri komisyoncusu (TTK. 806 ve müteakip md) taşıyıcıyı seçerken gereken özeni göstermemekten doğan zarardan TTK.nun 809. maddesi uyarınca sorumlu bulunmaktadır.” (Ek:1)

b) Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin E. 2004/7706 K. 2005/7124 T. 4.7.2005 kararında, taşımayı taahhüt edenin tellal değil taşıma komisyoncusu olduğu, taşıma işleri komisyoncusunun eşyayı kendi vasıta ve adamlarıyla taşıtabileceği gibi kendi yerine geçen başka taşıyıcılara da taşıtabileceği ve bu durumda taşıyan gibi sorumlu olduğu şu şekilde anlatılmaktadır (özet olarak):

“... TTK.nun 814'üncü maddesi hükmüne göre, aksine sözleşme olmadığı takdirde komisyoncu eşyayı kendi vasıta ve adamlarıyla taşıtabileceği gibi kendi yerine geçen taşıyıcılara da taşıtabilir. Bu halde komisyoncu, taşıyıcı sayılır. Davalı kamyon sevk irsaliyesinde yükü sağlam teslim edeceğini taahhüt etmiş olduğu açık bulunmasına göre, mahkemenin kabulünün aksine, bu davalının tellal olmadığı, taşıma komisyoncusu sıfatının bulunduğu kabulü gerekir.” (EK: 2)

c) Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin E. 2001/6526 K. 2001/9401 T. 27.11.2001 kararında da komisyoncu tanımı ve sorumluluğu belirtilmektedir:

“... Somut olayda, davalı vekili müvekkilinin taşıma işini kendisinin üstlenmediğini, sadece taşıma sözleşmesinin yapılmasında simsarlık yaptığını, diğer bir deyişle kamyon temin ettiğini beyan etmiştir. Davalı tarafın bu kabulü karşısında, kendisinin taşıma komisyoncusu olarak kabulü zorunludur. TTK.'nun 809 ncu maddesi uyarınca taşıma komisyoncusu tedbirli bir tacir gibi taşıyıcıları seçmeye, müvekkilinin menfaatlerini korumaya mecbur olduğu öngörülmüştür. Aksi halde, TTK.'nun 814 ncü maddesine göre, eşyayı taşıttığı kimselerin fiil ve kusurundan kendi kusuru gibi sorumlu tutulacağı kabul edilmektedir.” (EK: 3)

d) Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin E. 2001/1752 K. 2001/3902 T. 3.5.2001 kararında tellal ile komisyoncu arasındaki ayırım ve tellalın sorumsuzluğu vurgulanmaktadır:

“... BK.nun 404 ncü maddesi uyarınca, tellallık, ücret karşılığında, bir sözleşmenin yapılması olanağının hazırlanması veya sözleşmenin uygulanmasına aracı olma edimlerini tellala yükleyen bir sözleşme olup, vekalet hükümlerine tabidir. Tellal, müvekkili adı ve hesabına iş yaparken, komisyoncu aynı kanunun 416 ncı maddesi uyarınca, kendi namına ve müvekkili hesabına kıymetli evrak ve taşınır eşya alım ve

satımını üstlenir. Aynı kanunun vekalet sözleşmesiyle ilgili 389 ncu maddesi uyarınca, vekil ancak aldığı talimatın dışına çıkarak müvekkilini zarara uğratması halinde, zarardan sorumlu tutulabilir. Davalı, davacının talimatını yerine getirmekle, vekillik görevini ifa etmiş olup, peşinatın iade edilmemesinin sorumluluğu davalıya yüklenemez.” (Ek: 4)

Ek: 1

T.C.
YARGITAY
HUKUK GENEL KURULU
E. 1986/11-277 K. 1987/145 T. 11.3.1987

6762/m.762,806,809

ÖZET : Taşıma komisyoncularının, taşıyıcı sıfatına sahip olmadıkları kabul edilse dahi, taşıma işlerinde oynadıkları rol gereği taşıyıcıyı seçerken gereken özeni göstermemelerinden doğan zarardan ttk.'nun 809. Maddesi gereğince sorumlulukları vardır.

DAVA : Taraflar arasındaki "tazminat" davasından dolayı yapılan yargılama sonunda; BURSA Asliye 5. Hukuk Mahkemesince davanın reddine dair verilen 15.6.1984 gün ve 1984/355-454 sayılı kararın incelenmesi davacı vekili tarafından istenilmesi üzerine, Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 28.11.1984 gün ve 1984/5768-5895 sayılı ilamı:

(...Mahkemece davalıların sadece aracı temin eden firma sahibi oldukları, taşıma ücreti almadıkları için, TTK.nun 762. maddesinde tanımlanan taşıyıcı sıfatı haiz olmadıkları gerekçesiyle dava reddolunmuş bulunmaktadır.

Dava dosyasına ibraz edilen ve davalıların işlettiği (Durakoğulları Nakliye ve Garaj İşletmeciliği) firmasının antedini taşıyan (Nakliye Fişi) isimli ve firma imzasına havi belgede, nakliye bedeli de açıklanmak suretiyle yükleme boşaltma yerleri ile taşımada kullanılacak aracın şoförü plaka numarasının gösterildiği ve bu fişte gösterilen aracın davalılarca temin edilerek taşıtan durumunda olan davacıya gönderildiği anlaşılmaktadır. Böyle bir durumda davalıların taşıyıcı sıfatını haiz olmadıkları kabul edilse bile taşıma işlerinde oynadıkları rol icabı taşıma işleri komisyoncusu (TTK. 806 ve müteakip md) olarak da taşıyıcıyı seçerken gereken özeni göstermemekten doğan zarardan TTK.nun 809. maddesi uyarınca sorumlu bulunmaktadırlar. Dava konusu olayda da, davacının başvurusu üzerine davalıların taşıyıcı aracı temin ederek taşıma fişi düzenlemek suretiyle davacıya gönderdikleri ve bu araç şoförünün de yüklenen malı gönderilene teslim etmediği ve araç ile şoförün de bulunmadığı anlaşılmasına nazaran yükün ziyanından meydana gelen zarardan davalıların esasen bu sebeple de sorumlu tutulması gerekirken yukarıda açıklanan nedenlerle davanın reddine karar verilmesi yerinde görülmemiştir..) gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekte, yeniden yapılan yargılama sonunda; mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

Hukuk Genel kurulunca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra gereği görüşüldü:

KARAR : Tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dosyadaki tutanak ve kanıtlara bozma kararında açıklanan gerektirici nedenlere göre, Hukuk Genel Kurulunca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır.

SONUÇ : Davacı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile, direnme kararının Özel Daire bozma kararında gösterilen nedenlerden dolayı BOZULMASINA, 11.3.1987 gününde oybirliğiyle karar verildi.

EK: 2

T.C.
YARGITAY
11. HUKUK DAİRESİ
E. 2004/7706 K. 2005/7124 T. 4.7.2005

6762/m.814

ÖZET : Dava, taşıma sözleşmesinden kaynaklanan tazminat istemine ilişkindir. Somut olayda davacının, müşterisine satmış olduğu buğdayın taşınması için P. Nakliyat Ltd. Şti'nden 18.07.2000 tarihinde araç istediği, bu davalının navluna esas olacak şekilde kilogram başına ücret de yazmak suretiyle aynı tarihli kamyon sevk pusulası ile diğer davalının sürücüsü bulunduğu aracı gönderdiği, davacının, satmış olduğu buğdayı tarttırarak ve 19.07.2000 tarihli sevk irsaliyesi düzenleyerek alıcısına ulaştırmak üzere gönderilen davalı A.U.'ya ait araca yüklediği, ancak buğdayın alıcısına teslim edilmediği hususları dosya kapsamıyla sabittir. TTK.nun 814'üncü maddesi hükmüne göre, aksine sözleşme olmadığı takdirde komisyoncu eşyayı kendi vasıta ve adamlarıyla taşıtabileceği gibi kendi yerine geçen taşıyıcılara da taşıtabilir. Bu halde komisyoncu, taşıyıcı sayılır. Davalı P. Nakliyat Ltd. Şti'nin 18.09.2000 tarihli kamyon sevk irsaliyesinde yükü sağlam teslim edeceğini taahhüt etmiş olduğu açık bulunmasına göre, mahkemenin kabulünün aksine, bu davalının tellal olmadığı, taşıma komisyoncusu sıfatının bulunduğu kabulü gerekir.

DAVA : Taraflar arasında görülen davada S. Asliye 1. Hukuk Mahkemesi'nce verilen 23.05.2002 tarih ve 2000/685 - 2002/305 sayılı kararın Yargıtay'ca incelenmesi davacı vekili tarafından istenmiş ve temyiz dilekçesinin süresi içinde verildiği anlaşılmış olmakla, dava dosyası için Tetkik Hakimi Berkant Şengel tarafından düzenlenen rapor dinlendikten ve yine dosya içerisindeki dilekçe layihalar, duruşma tutanakları ve tüm belgeler okunup, incelendikten sonra işin gereği görüşülüp, düşünüldü:

KARAR : Davacı vekili, müvekkili şirketin satmış olduğu buğday emtiasının taşınması için davalılar M. H. ve M. A. H.'nin sahibi buldukları P. Nak. Tic. San. Ltd. Şti'nden kamyon istediğini, diğer davalı yönetimindeki ... DA 366 plakalı aracın gönderildiğini, buğdayın tam ve sağlam olarak yüklenmesine rağmen, alıcısına ulaşmadığını, aracın plakasının sahte olduğunun ortaya çıktığını, davalıların zarardan sorumlu bulduklarını iddia ederek, 2.395.200.000.TL.nin tahsilini talep ve dava etmiştir.

Davalılar M. H. ve M. A. H. vekili, müvekkillerinin ticari işler tellalı sıfatlarının olduğunu, taşıma akdi yapmaları için davacı ile taşıyıcı A. U.'yu bir araya getirmekle görevlerinin son bulduğunu, davacının kötüniyetli olabileceğini, buğdayın teslim edilip edilmediğinin belli olmadığını, gerekli belgelerin araç sürücüsünden alınmadığını savunarak, davanın reddin istemiştir.

Diğer davalı, davaya yanıt vermemiştir.

Mahkemece, iddia, savunma, toplanan kanıtlar ve benimsenen bilirkişi raporuna göre, davacının Afyon ilindeki alıcıya ulaşmak üzere davalı A. U.'nun kullandığı kamyonla buğday emtiasını yüklediği, alıcısına ulaşmadığı, diğer davalıların sorumluluklarının sadece aracı acente olmaları dolayısıyla kamyon sevk irsaliyesinin davacıya intikalinde sona erdiği gerekçesiyle, davalı A. U. hakkındaki davanın kısmen kabulüne,

2.195.000.000.- TL.nın tahsiline, diğer davalılar hakkındaki davanın reddine karar verilmiştir.

Kararı, davacı vekili temyiz etmiştir.

1- Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına, gerekçeli kararın davalı A. U. 'ya bizzat tebliğ edilmiş olmasına göre, davacı vekilin aşağıdaki bendin kapsamı dışında kalan ve yerinde görülmeyen diğer temyiz itirazlarının reddi gerekmiştir.

2- Dava, taşıma sözleşmesinden kaynaklanan tazminat istemine ilişkindir. Somut olayda davacının, Afyon-Çobanlar ilçesinde bulunan müşterisine satmış olduğu buğdayın taşınması için P. Nakliyat Ltd. Şti'nden 18.07.2000 tarihinde araç istediği, bu davalının navluna esas olacak şekilde kilogram başına ücret de yazmak suretiyle aynı tarihli kamyon sevk pusulası ile diğer davalının sürücüsü bulunduğu aracı gönderdiği, davacının, satmış olduğu buğdayı tarttırarak ve 19.07.2000 tarihli sevk irsaliyesi düzenleyerek alıcısına ulaştırmak üzere gönderilen davalı A. U. 'ya ait araca yüklediği, ancak buğdayın alıcısına teslim edilmediği hususları dosya kapsamıyla sabittir. TTK.nun 814'üncü maddesi hükmüne göre, aksine sözleşme olmadığı takdirde komisyoncu eşyayı kendi vasıta ve adamlarıyla taşıtabileceği gibi kendi yerine geçen taşıyıcılara da taşıtabilir. Bu halde komisyoncu, taşıyıcı sayılır. Davalı P. Nakliyat Ltd. Şti'nin 18.09.2000 tarihli kamyon sevk irsaliyesinde yükü sağlam teslim edeceğini taahhüt etmiş olduğu açık bulunmasına göre, mahkemenin kabulünün aksine, bu davalının tellal olmadığı, taşıma komisyoncusu sıfatının bulunduğu kabulü gerekir. Öte yandan, davacı vekili, dava dilekçesi içeriği ve istem kısmında P. Nakliyat Ltd. Şti'ni de dava ettiğini, zararın bu davalıdan tahsili gerektiğini açıklamış olmasına rağmen, karar başlığında davalı şirket adına yer verilmemesi de doğru değildir. Bu durum karşısında, davalılardan P. Nakliyat Ltd. Şti'nin taşıma komisyoncusu olduğu kabul edilip, uyuşmazlığın TTK.nun 814'üncü ve devamı maddeleri hükümleri dikkate alınarak sonuçlandırılması gerekirken, yazılı gerekçeyle hüküm kurulması doğru görülmemiş, kararın bozulması gerekmiştir.

SONUÇ : Yukarıda (1) numaralı bentte açıklanan nedenlerle davacı vekilinin diğer temyiz itirazlarının reddine, (2) numaralı bentte açıklanan nedenlerle temyiz itirazlarının kabulü ile kararın, davacı yararına BOZULMASINA, ödediği temyiz peşin harcın isteği halinde temyiz edene iadesine, 04.07.2005 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

EK: 3

T.C.
YARGITAY
11. HUKUK DAİRESİ
E. 2001/6526 K. 2001/9401 T. 27.11.2001

6762/m.[808,809,814](#)

ÖZET : Dava, taşıma sigortası poliçesinden kaynaklanan alacağın rücuun tahsili istemine ilişkindir. TTK.'nun 808. maddesi hükmüne göre, ücret karşılığında kendi namına ve müvekkili hesabına eşya taşımayı meslek edinmiş olan kimse taşıma komisyoncusudur. TTK.'nun 809. maddesi uyarınca taşıma komisyoncusunun tedbirli bir tacir gibi taşıyıcıları seçmeye, müvekkilinin menfaatlerini korumaya mecbur olduğu, aksi halde TTK.'nun 814. maddesine göre eşyayı taşıdığı kimselerin fiil ve kusurundan kendi kusuru gibi sorumlu tutulacağı düşünülmelidir.

DAVA : Davacı vekili, müvekkiline nakliyat poliçesi ile sigortalı seramik vitrifiye sağlık gereçlerinin davalının taşıma komisyonculuğunu yaptığı B. S.'na taşınmak üzere teslim edildiğini, adı geçenin yükü alıp kayıplara karıştığını, müvekkilinin emtia bedeli olan 2.870.000.000.-TL.'ni sigortalıya ödediğini, davalının basiretli bir iş adamı gibi davranıp taşıyıcıyı seçmede gereken özeni göstermediğini ve emtianın çalınmasından dolayı sorumlu olduğunu ileri sürerek, 2.870.000.000.-TL.'nin davalıdan rücuun tahsilini talep ve dava etmiştir.

Davalı vekili, müvekkilinin taşıyıcı ya da taşıma komisyoncusu olmadığını, taşıma işine sadece simsarlık yaptığını savunarak, davanın reddini istemiştir.

Mahkemece, iddia, savunma ve toplanan kanıtlara göre, davalının dava konusu olayda taşıyıcı ya da taşıma komisyoncusu olmadığı için sadece simsarlığını yaptığı, sigortalı yükün gönderilene teslim edilmemesi veya kaybolmasında tellalın sorumluluğun bulunmadığı, zararın ancak taşıyıcıdan ya da haksız fiil sorumlusundan istenebileceği gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmiştir.

Kararı, davacı vekili temyiz etmiştir.

KARAR : Dava, taşıma sigortası poliçesinden kaynaklanan alacağın rücuun tahsili istemine ilişkindir.

Davacı, sigortalısının davalıya müracaat edip, seramik vitrifiye sağlık gereçleri emtiasının taşınması için kendisine bir kamyon temin etmesini istediği, davalının da, B.S. adlı kamyoncuyla kendisine gönderdiği, emtianın anılan kişiye taşınmak üzere teslim edildiği, ancak emtianın alıcıya teslim edilmeyip, taşıma sırasında kaybolduğu anlaşılmaktadır. TTK.'nun 808 nci maddesi hükmüne göre, ücret mukabilinde kendi namına ve müvekkili hesabına eşya taşımayı sanat ittihaz etmiş olan kimse taşıma komisyoncusudur.

Somut olayda, davalı vekili müvekkilinin taşıma işini kendisinin üstlenmediğini, sadece taşıma sözleşmesinin yapılmasına simsarlık yaptığını, diğer bir deyişle kamyon temin ettiğini beyan etmiştir. Davalı tarafın bu kabulü karşısında, kendisinin taşıma komisyoncusu olarak kabulü zorunludur. TTK.'nun 809 ncu maddesi uyarınca taşıma komisyoncusu tedbirli bir tacir gibi taşıyıcıları seçmeye, müvekkilinin menfaatlerini korumaya mecbur olduğu öngörülmüştür. Aksi halde, TTK.'nun 814 ncü maddesine göre, eşyayı taşıdığı kimselerin fiil ve kusurundan kendi kusuru gibi sorumlu tutulacağı kabul edilmektedir.

SONUÇ : O halde mahkemece, davalının dava konusu taşıma nedeniyle meydana gelen hasardan sorumlu okluğu kabul edilerek, davacının isteyebileceği tazminatın belirlenmesi ve oluşacak sonuç çerçevesinde bir hüküm kurulmak gerekirken yazılı şekilde davanın reddi doğru görülmemiş ve kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir.

EK: 4

T.C.
YARGITAY
11. HUKUK DAİRESİ
E. 2001/1752 K. 2001/3902 T. 3.5.2001

818/m. [100](#), [389](#), [404](#), [405](#), [416](#)

ÖZET : Tellal, sözleşmenin kurulmasında kendi nam ve hesabına değil müvekkili nam ve hesabına hareket eder. Dolayısıyla aracılık ettiği sözleşmenin icrasından doğan uyuşmazlıklarda sorumluluğu yoktur.

DAVA : Davacı vekili, müvekkilinin katılmak istediği Mısır gezisine ilişkin işlemlerin, aracı durumundaki davalı tarafından yerine getirilerek 1.240 USD peşinatın tahsil edildiğini ve iki adet çek alındığını, gezinin iptali üzerine çeklerin iade edilmesine karşın peşinatın iade edilmediğini ileri sürerek, peşinatın 737.891.760.-lira olan karşılığının faiziyle tahsilini talep ve dava etmiştir.

Davalı vekili, davalının müvekkilinin acentalığını yaptığı firmanın gezi tarifesini pahalı bulması üzerine yanında getirdiği ilanlarda ucuz bulduğu L. Travel firması ile bağlantı kurulmasına yardımcı olma teklifinin müvekkili şirket elemanınca kabul edilmesi üzerine bağlantının davacı adına sağlandığını ve alınan peşinatın acentalık ilişkisi bulunmayan o şirkete davacı adına havale edildiğini, elemanın yetkisini aşarak iş yaptığını, birbirini tanımayan alıcı ve satıcının bir araya getirilmesi söz konusu olmadığından, tellallık hükümleri değil, davacı gezi yapacağı şirketi kendisi seçtiğinden vekalet hükümlerinin uygulanabileceğini, vekilin talimat dışına çıkıp, bir kusurlu hareketi olmadığını savunarak, davanın reddini istemiştir.

Mahkemece, iddia, savunma ve toplanan kanıtlar doğrultusunda, peşinatın tahsil edildiği makbuzda davalı şirketin kaşesinin bulunduğu ve başka bir şirket adına tahsil edildiğini gösterir bir açıklamaya da yer verilmediği, dolayısıyla makbuzun akti bir ilişkiyi gösterdiği, BK.nun 100 ncü maddesi uyarınca da 3 ncü kişi ile müstahdem arasında akdi bir ilişki var ve zarar verilmiş ise istihdam edenin sorumlu olacağı, verilen hizmetin karşılığı olarak 111 USD kesilerek paranın o şirkete havale edilmesinin de bu kabulü güçlendirdiği gerekçeleriyle, davanın kabulüne karar verilmiştir.

Kararı, davalı vekili temyiz etmiştir.

KARAR : BK.nun 404 ncü maddesi uyarınca, tellallık, ücret karşılığında, bir sözleşmenin yapılması olanağının hazırlanması veya sözleşmenin uygulanmasına aracı olma edimlerini tellala yükleyen bir sözleşme olup, vekalet hükümlerine tabidir. Tellal, müvekkili adı ve hesabına iş yaparken, komisyoncu aynı kanunun 416 ncı maddesi uyarınca, kendi namına ve müvekkili hesabına kıymetli evrak ve taşınır eşya alım ve satımını üstlenir.

Dosya kapsamına, tanık beyanlarına, tarafların kabul ve açıklamalarına göre, davalı şirket elemanı tellal sıfatıyla davranarak, dava dışı L...Travel firmasından davacıya gezi için yer ayrılmasına aracılık etmiş, peşinatı o firmaya havale etmiş, 111 doları aynı kanunun 405 nci maddesi anlamında tellallık ücreti olarak alıkoymuş, paranın davacıdan alındığına ilişkin de kendi firmasının anteti ve mührünü taşıyan bir makbuz düzenleyerek davacıya güven için vermiştir. Makbuzun içeriğinin, taraflar arasında doğrudan düzenlenmiş bir sözleşmeye işaret ettiğinin kabulü doğru değildir. Olayın

başlangıcı ve gelişimi karşısında, savunmanın aksi kanıtlanamamıştır. Davalı şirketin o firmanın acentası veya komisyoncusu olduğu iddia edilmediği gibi, bu yönde kabulü gerektirir bir kanıt da getirilmiş değildir. Davacının, geziyi iptal eden dava dışı firmadan peşinatı talep etmesi gerekirken, davalıdan istenmesi ve mahkemece de bu istemin yerinde görülmesi doğru olmamıştır. Aynı kanunun vekalet sözleşmesiyle ilgili 389 ncü maddesi uyarınca, vekil ancak aldığı talimatın dışına çıkarak müvekkilini zarara uğratması halinde, zarardan sorumlu tutulabilir. Davalı, davacının talimatının yerine getirmekle, vekillik görevini ifa etmiş olup, peşinatın iade edilmemesinin sorumluluğu davalıya yüklenemez.

O halde; Borçlar Kanunu'nun yukarıda değinilen özel hükümleriyle uyuşmazlığın halli mümkün ve dolayısıyla da davanın reddi gerekirken, aynı yasanın genel hükümlerle ilgili 100 ncü maddesinden yola çıkılarak, yazılı gerekçelerle davanın kabulü, doğru görülmemiştir.

SONUÇ : Yukarıda açıklanan nedenlerle, davalı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile hükmün davalı yararına BOZULMASINA, ödediği temyiz peşin harcın isteği halinde temyiz edene iadesine, 03.05.2001 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.